

Voorrede

Aan de grootachtbare,⁶ achtbare, wijze en voorzienige ge-committeerde Raden der Staten van West-Friesland en het Noorderkwartier, die in Hoorn verblijven.⁷

Mijn gebiedende heren,

Hoewel de tegenwoordige mennonieten in veel sektarische groepen uiteengevallen zijn, en hoewel ze wat betreft hun leerstellige opvattingen verschillend zijn, toch komen ze overeen in het stuk van de leer tegen de kinderdoop. Ze zijn vergelijkbaar met de vossen van Simson, die met hun hoofden naar verschillende kanten liepen maar met de staarten aan elkaar vastgebonden waren, zodat ze meer schade veroorzaakten in het koren van de Filistijnen (Richt. 15:4). Hetzelfde vindt nu plaats in het geestelijke korenveld van het Israël van God. Zij menen hierin, dat het een gewonnen spel is, hoewel ze dwalen [2] in de overige leergeschillen. De oude vrouwen die niet lezen kunnen, en mogelijk het ‘Onze Vader’ niet kennen, hebben voortdurend in de mond: ‘De geuzen deugen niet.’ Maar als men vraagt: ‘Waarom?’, dan krijgt men als antwoord: ‘Zij dopen kinderen.’ In een oud boek, genaamd *Adbortatie*,⁸ zeggen de dopers: ‘De kinderdoop is de ware oorsprong, het fundament en de wortel van het gehele Antichristendom en de afschaffing van het verbond van God.’ Een zekere Adriaan Cornelissen¹, een martelaar van de mennonieten, rekent de kinderdoop onder de rooms-katholieke leer.⁹ Menno Simons¹⁰ schrijft in zijn *Fundamentboek*:¹¹ ‘Wij zeggen en bekenen met een goed onderscheiden verstand, dat de kinderdoop niets anders is dan

6. Erentfeste.

7. Resideren.

8. Het was niet mogelijk om te achterhalen naar welk boek Puppilus refereert.

9. Puppilus verwijst hier naar het korte getuigenis van Cornelissen in *Dit Boec wort genoemt: Het Offer des Heeren* dat in 1578 is uitgegeven. Het boek is uitgegeven in Amsterdam door Nicolaas Biestkens.

10. Menno Simons (1492-1561) behoort tot de belangrijkste leiders van de doperse beweging. Hij heeft twee ‘Fundamentboeken’ geschreven, een ‘oude’ en een ‘nieuwe’ versie. Zie over hem C.J. den Heyer, *Verlichte voorgangers: de strijd tussen dogma en Bijbel in Nederland*, Zoetermeer 2011, 77-91.

een menselijke goedkeuring, een eigen mening, een verwarring¹¹ van de instelling van Christus, ja een openbare gruwel, die in de heilige plaats staat terwijl zij [3] daar niet zou mogen staan.¹² Hij zegt ook:^{III} ‘Het is duidelijk zichtbaar¹³ hoe de kinderdoop tot een vervloekte gruwel en als afgod opgericht is.’ Idem:^{IV} ‘Zo is de kinderdoop dus geen ceremonie van God, maar een verderfelijke vorm van bijgeloof¹⁴ van de mensen en openbare afgoderij. Het is niet geoorloofd om daar een goddelijke belofte aan te binden.’ Hij zegt^V ook:¹⁵ ‘Wij geloven en leren, hoe de doop van de (volwassen, WJB) gelovigen uit God en Gods Woord afkomstig is, en de doop van de kinderen uit de draak en van het beest afkomstig is.’ Hij zegt^{VI} ook:¹⁶ ‘Alle mensen die een juist inzicht hebben¹⁷ moeten erkennen dat de kinderdoop niets anders is dan een ceremonie van de antichrist, een openbare lastering, een toverachtige zonde, een gegoten kalf, een gruwel en een afgod.’ Diezelfde Menno¹⁸ zegt in zijn *Klare beantwoording tegen Gellius Faber*^{VII} 19 ‘dat de kinderdoop niets anders is dan een nietszeggend spook²⁰ en een duivelse bespotting’.²¹ Hij zegt opnieuw^{VIII} ‘dat men moet erkennen dat alle kinderdopers [4] van alle huichelaars de ergste huichelaars zijn en de kinderdoop een zichtbare indoping is in de kerk van de antichrist, de oorsprong²² van alle verleidingen en een ongeoorloofde²³ laster en vorm van tovenarij, die niet alleen nadrukkelijk²⁴ tegen de duidelijke ordinantie en het Woord van de HEERE ingaat, maar ook in strijd is met elke vorm van de redelijkheid, de natuur en het denkvermogen’.²⁵ Dergelijke lasterlijke uitspraken zijn er veel meer te vinden in zijn *Beantwoording tegen Gellius Faber*, in zijn *Verklaring van de christelijke doop* en in zijn *Grondi-*

11. Verstoring.

12. Daar zij met recht niet staan en zoude.

13. Openbaar.

14. Superstitie.

15. Idem.

16. Idem.

17. Rechtverstandigen.

18. Puppis verwijst naar de uitgave Menno Simons, *Sommarie, ofte, By een vergaderinge van sommige schriftelijke bekentenissen des gbeloofs, mitsgaders eenighe waerachtige verantwoordingen op sommige schriftel[n] van Gellio Fabro ende Joanne a Lasco voorgesteld*, Hoorn 1600.

19. Gellius Faber de Bouma (ca. 1490-1564) was reeds vroeg de hervormde leer toegedaan. Rond 1551 schreef hij een verdedigingsgeschrift tegen de wederdopers.

20. Ijdele larva.

21. Spotterije.

22. Beginsel.

23. Verbannen.

24. Uitgedrukt.

25. Vernuft.

ge bekentenis van de arme christenen. Wat denkt u over al dit schelden, smaden en lasteren? Wie zou niet denken dat Menno Simons de doop opvat als een hoogst belangrijk²⁶ evangelisch punt, als hij de kinderdoop zo lelijk afschildert? Nochtans schrijft hij in zijn *Fundamentboek*^{IX} ‘dat de doop het minst is van al de geboden van God en slechts een klein uitwendig werk’. Als de doop (volgens hetgeen Menno Simons [5] hierover schrijft) zo weinig te beduiden heeft, zou dan de kinderdoop wel zo veel schelden waard zijn? Wie zou niet menen dat Menno heel goed weet wat de doop inhoudt, als hij de kinderdoop zo uitzinnig bestrijdt?²⁷ En toch weet hij dat niet. Want wat de doop wezenlijk²⁸ niet is, zegt hij dat de doop dat wel is, namelijk ‘een teken van ons tot gehoorzaamheid door Christus bevolen’,^X terwijl datgene wat de doop wél wezenlijk is, dat ontkent hij, namelijk dat de doop ‘een teken van het genadeverbond’^{XI} is. Als hij zou inzien dat dit de betekenis van de doop is, dan zou hij weten dat deze ook de kinderen toekomt. Daarom schrijft hij dit tegen Gellius Faber^{XII}: ‘Dat hij de kinderdoop allesbehalve een verzegeling van het genadeverbond noemt, daarop zeg ik het volgende: “Laat hij mij maar een duidelijke plaats vanuit het hele Nieuwe Testament aanwijzen²⁹ waar de doop van de gelovigen, zoals die door God bevolen is, een [6] verzegeling van het genadeverbond genoemd wordt”, dan zal de kwestie³⁰ met zijn standpunt overeenkomen.’³¹ In de kantlijn staat: ‘Hier gebruikt G(ellius) een vreemde woordversiering³² en geleende naam voor zijn kinderdoop.’ Hier kan tegen ingebracht worden dat er in de Heilige Schrift van geen ander genadeverbond gesproken³³ wordt, dan het verbond dat bestaat in de vergeving der zonden, Ps. 89:33-34, Ez. 36:25, Jer. 31:34, Hebr. 8:12, Hebr. 10:17 en in de vernieuwing door de Heilige Geest, Ez. 36:26-27, Jes. 44:3. Maar de doop betekent en bezegelt de vergeving der zonden, Mark. 1:4, Luk. 3:3, Hand. 2:38, Hand. 22:16, Rom. 6:4, Kol. 2:12 en de vernieuwing door de Heilige Geest, Hand. 10:47, 1 Kor. 12:13, Tit.3:5, 1 Joh. 5:8. Zo volgt daaruit dat de doop een teken en het zegel van het genadeverbond is. En hoewel Menno Simons zo [7] uitgelaten, ja zo dol en razend zich heeft aangesteld tegen de kinderdoop zoals

26. Wichtig.

27. Doorstrijken.

28. Principaalijk.

29. Voorbrengen.

30. Sake.

31. Aan zijner zijde staen.

32. Oppronckinge.

33. Gelesen.

gehoord is, begint hij zich toch daarna enigszins te bedenken, als hij zegt:^{XIII} ‘Als er iemand onder de ganse hemel is die vanuit de goddelijke waarheid kan betuigen dat Jezus Christus, de Zoon van de almachtige God, de eeuwige Wijsheid en Waarheid, Die wij alleen als de Wetgever en Leraar van het Nieuwe Testament erkennen, ook maar één letter daarover geboden heeft, of dat Zijn heilige apostelen ook maar ergens in de Heilige Schrift ooit zoiets geleerd of gezegd³⁴ hebben, dan hoeft men ook niet iemand met tirannie en pijn dit af te dwingen (maar wie van ons doet zoiets), maar men wijze ons alleen op Gods Woord, en ons geschilpunt³⁵ is al verholpen.’ Veel godgeleerde mannen hebben al aan dit verlangen³⁶ van Menno Simons toegegeven³⁷ omdat zij overvloedig,³⁸ duidelijk³⁹ en grondig de kinderdoop uit Gods Woord hebben bewezen. Via deze mannen heb ik (die zich in [8] geen enkel opzicht⁴⁰ met hen kan vergelijken) mij gewend⁴¹ tot de weiden van de Heilige Schriftuur als iemand die in de herfst leeft. God heeft mij de zegen daarvoor gegeven, Syr. 33:17.⁴² Zoals over Ruth geschreven wordt dat zij ‘op de akker aren oprapte tot aan de avond, en wat zij geraapt had, klopte zij uit. Het was ongeveer een efa gerst’ (Ruth 2:17). Vooral de uitspraak⁴³ van Augustinus^{XIV} ⁴⁴ heeft mij sterk gestimuleerd.⁴⁵ Hij schrijft ‘dat het nuttig is dat er veel boeken worden geschreven⁴⁶ op een verschillende⁴⁷ manier,⁴⁸ maar niet vanuit een verschillend geloof, ook als het gaat over dezelfde geschillen zodat de kwestie⁴⁹ meer mensen mag bereiken,⁵⁰ de ene op deze manier, de ander op de andere manier’.⁵¹

34. Gebruyckt.

35. Onse sake.

36. Begeerte.

37. Voldaan.

38. Rijkelijk.

39. Claerlyck.

40. Geen deel.

41. Mij begheven.

42. Hiermee wordt het apocriefe boek Jezus Sirach bedoeld.

43. Spreucke.

44. Augustinus van Hippo (354-430) was bisschop van Hippo, theoloog, filosoof en kerkvader. Hij wordt beschouwd als de belangrijkste kerkvader van het Westen.

45. Aengeporret.

46. Gemaect.

47. Verscheyden.

48. Stijl.

49. Sake.

50. Mag comen.

51. Tot anderen soo, maer tot anderen soo.

Toen de ariaanse ketterij voortwoekerde,⁵² hebben bijna ontelbaar veel kerkvaders,⁵³ zowel Griekse als Latijnse, daartegen geschreven, zoals Athanasius,⁵⁴ Epifanius,⁵⁵ Didymus,⁵⁶ Marius Victorinus,⁵⁷ Basilius,⁵⁸ zowel Gregorius (van Nazianze)⁵⁹ als Gregorius van Nyssa,⁶⁰ zowel Cyrillus (van Alexandrië)⁶¹ als Cyrillus van Jeruzalem,⁶² Hilarius,⁶³ Ambrosius,⁶⁴ Hieronymus,⁶⁵ Augustus. Gregorius,⁶⁶ Boeticus [9],⁶⁷ Idacius Clarus,⁶⁸ Phaegadius,⁶⁹ Fulgentius⁷⁰ en anderen. In korte tijd heb ik mijn *Bewijs van de kinderdoop* geschreven⁷¹ en samengesteld om niet alleen anderen te dienen, maar vooral de christelijke gemeenten in ons Noord-Holland, die van alle kanten omsingeld en sterk bezet zijn met grote aantallen van dopers.⁷²

De stijl van mijn schrijven is gering⁷³ en eenvoudig om de eenvoudigen en onverstandigen⁷⁴ beter te stichten. Als ik met dit geschrift God en Zijn gemeente een dienst kan doen, dan zal ik mij, zodra ik daar tijd en gelegenheid voor heb, ertoe verplichten⁷⁵ om wat betreft andere leerstukken, waarover wij van mening

52. Voort crope.

53. Oudvaders.

54. Athanasius (± 295-373), kerkvader en patriarch in Alexandrië.

55. Epifanius (310-403), kerkvader en bisschop van Salamis.

56. Didymus (ca. 313-398) was een Grieks-Alexandrijns theoloog.

57. Gaius Marius Victorinus (290-364) was een Romeinse grammaticus, redenaar en filosoof.

58. Basilius van Caesarea (ca. 329-379) heeft het orthodoxe geloof verdedigd tegen de ariaanse ketterij.

59. Gregorius van Nazianze (329-389) was de grondlegger van het oosterse kloosterleven.

60. Beyde Gregorii. Gregorius van Nyssa (ca. 335-na 394) was de jongere broer van Basilius.

61. Cyrillus van Alexandrië (ca. 378-444) was monnik en patriarch en schreef een commentaar op het Johannesevangelie.

62. Beyde Cyrilli. Cyrillus van Jeruzalem (ca. 315-386) was bisschop van Jeruzalem.

63. Hilarius (ca. 315-367) was kerkvader en bisschop van Poitiers.

64. Ambrosius van Milaan (339-397) was een kerkvader en bisschop van Milaan.

65. Hieronymus (ca. 347-420) was een belangrijk Latijns kerkvader.

66. Gregorius (?-ca. 392) was bisschop van Elvira en schreef tegen de arianen.

67. Lucius Christ. Beticus was rond 450 bisschop.

68. Idacius Clarus (350-385) schreef tegen de arianen.

69. Phaebadius van Agen (?-392) schreef in 357 tegen de arianen. Op het concilie van Rimini (359) nam hij het op voor de besluiten van Nicea.

70. Fulgentius van Ruspe (460-533) was bisschop in de Noord-Afrikaanse stad Ruspe.

71. Bearbeid.

72. Mennisten.

73. Slecht.

74. Onwijsen.

75. Verschuldet houden.

verschillen⁷⁶ met de dopers,⁷⁷ hetzelfde te accepteren. Want alleen aan God en Zijn gemeente offer ik mijn arbeid en werk op. Allereerst draag ik aan u, edele heren, dit geschrift op [10] omdat ik onder uw regering en bescherming geboren ben en nu in vrede leef. Ik bid u dit te willen aannemen als een teken van dankbaarheid van uw onderdaan.⁷⁸ Vaarwel, edele heren. De goede God zij u nabij met Zijn Heilige Geest en geleide u daarmee zodat gij meer en meer mag laten zien⁷⁹ dat u een ware voedsterheer en zoogvrouw van Sion⁸⁰ (Jes. 49:23) bent.

Uit Middellie.

14 juni, anno 1614

Aan uw edele heren⁸¹ welgezinde⁸² en getrouwe onderdaan
Robertus Puppius, predikant van Middellie.⁸³

76. In verschillen staen.

77. Mennisten.

78. Ondersaet.

79. Betoonen meucht.

80. Voester-heeren ende Sooch-voesteren van Zion.

81. E.E.

82. Gehouw.

83. Ecclesiastes Middelyanus.

Waarschuwing aan de christelijke lezer

Wij hebben in ons boekje nu en dan⁸⁴ enkele citaten⁸⁵ uit de kerkvaders⁸⁶ en andere schrijvers geciteerd. Niet omdat wij iets nieuws in de leer willen bewijzen maar om de overeenkomst⁸⁷ en eensgezindheid⁸⁸ van de leer, die er in de oude kerk sinds de tijd van de apostelen is geweest, met die van ons te vergelijken en vooral ook vanuit historisch oogpunt.⁸⁹ Daarom is het tevergeefs als men gaat roepen: ‘Kerkvaders, kerkvaders.’⁹⁰ Let op⁹¹ de listigheid van onze tegenstanders.⁹² Zodra er een bepaalde kerkvader is⁹³ die een opvatting lijkt te hebben die overeenkomt met die van hen,⁹⁴ dan weten ze meteen te zeggen wat de martelaar [I] Cyprianus^{XV 95} of de lieve kerkvader Alexander^{XVI 96} zegt.⁹⁷ Nog erger, dan lukt het hun meteen om veel citaten bijeen te verzamelen^{XVII 98} en die te publiceren.⁹⁹ Maar in een andere situatie kunnen ze het van ons niet verdragen¹⁰⁰ wat zij zelf doen.¹⁰¹ Daarom waarschuwen wij u nu, lezer, zodat u weet waarom wij soms de kerkvaders en andere schrijvers geciteerd hebben, zodat u dit door onwetendheid niet verkeerd opvat.¹⁰²

84. Altemet.

85. Getuigenissen.

86. Outvaders.

87. Conformiteit.

88. Accoord.

89. Om der historien wille.

90. Vaders, vaders.

91. Siet.

92. Weder-partijders.

93. Eenich Oudt-vader.

94. Die ergens inne met haer schijnt te stemmen.

95. Cyprianus (ca. 200-258) was een belangrijke kerkvader en bisschop in het Noord-Afrikaanse Carthago.

96. Alexander van Jeruzalem (?-251) was opziener in de gemeente van Jeruzalem.

97. De lieve Oude Vader Alexander.

98. Jae dat weetmen wel menigerhande spreucken by malcanderen te rapen.

99. In druck uyt te gheven.

100. Moeghense niet lijden.

101. t’Gunt sy selve wel doen.

102. Misduydet.